

30. travnja 2021.

broj 162

KU ZI S!

LIST ZA MLADEŽ

6

ANKETA

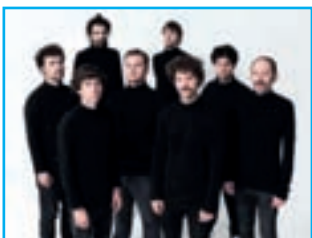
UTJECAJ PANDEMIJE NA ŽIVOTE MLADIH

8

TEMA

FREELANCERI

18

GLAZBA

PORTO MORTO

22

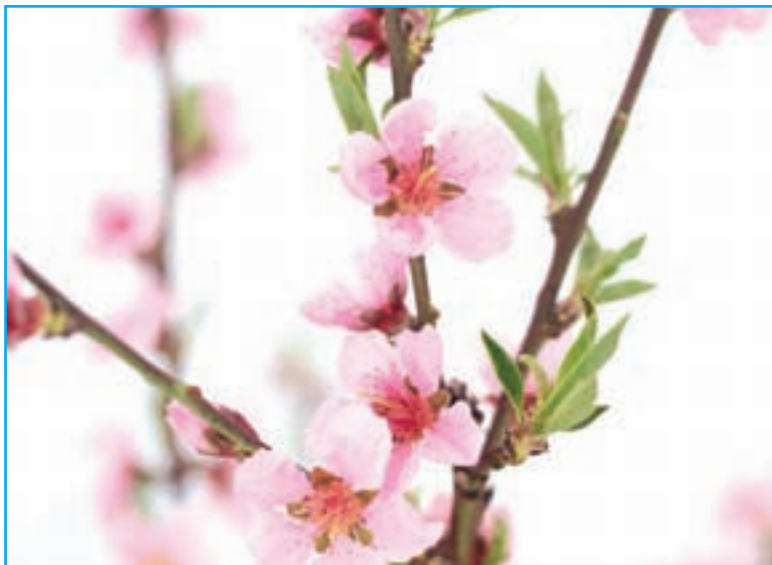
SERIJA

PORODICA

2

FOTO MJESECA

Konačno – proljeće

List je besplatan

Osnivač: NIU Hrvatska riječ

Nakladnik: NIU Hrvatska riječ

Trg cara Jovana Nenada 15/II
24000 Subotica

Za nakladnika: Ivan Ušumović

Urednik izdanja: Davor Bašić Palković

Zamjenica urednika: Kristina Ivković
Ivandečić

Suradnici: Klara Dulić, Andrea I. Darabašić,
Ivan Benčik, Ivan Čavrgov, Vedran Horvacki

Lektura: Zlatko Romić

Korektura: Davor Bašić Palković

Tehnički prijelom: Thomas Šujić,
Jelena Ademi

Fotografije: Ana Francisković, Pixabay

E-mail: kuzis07@gmail.com

Web: www.hrvatskarijec.rs/stranica/kuzis/

Tisak: Birograf Comp DOO, Zemun

List izlazi uz redovitu potporu Pokrajinskog
tajništva za kulturu, javno informiranje
i odnose s vjerskim zajednicama

Sunce, snijeg, kiša, sunce

Ovogodišnji travanj je mjesec u kom su se izmijenila sva četiri godišnja doba. Ako ste kojim slučajem promjenljivog raspoloženja te vas netko priupita kako ste, možete mu s lakoćom odgovoriti: »Kao ovogodišnji travanj«. Otvoriš oči, a ono kiša. Malo prošetaj, kad ono jaki sunčani zraci. Završiš s obvezama, počinje snijeg. Sutradan pravi proljetni dan, a prekosutra već novi kišno-sniježni repertoar na planu vremenske prognoze. Sigurno ste često čuli od starijih kako »ni vrijeme nije više kao što je nekada bilo«..., a čuli ste istu uzrečicu i za vas, mlade: »današnji mladi su ovakvi pa onakvi, pa jesi li ti to vidio, ništa im dobro nije...« i tako dalje. Nadam se da ste svjesni da je takvo komentiranje čista generalizacija i da ne shvatate osobno svaki komentar takve vrste. Naravno osim ako ste stvarno »nezahvalni, bezobrazni, po cijeli dan buljite u računalo...«. Onda bi bilo dobro da promislite o svojim postupcima i da se okrenete ka promjeni.

Koliko god banalno zvučalo, moram i ja ponoviti da svaka promjena zaista jeste teška, pogotovo ukoliko se radi o dugogodišnjoj navici ili o uvjerenju koje nesvjesno ponavljamo iz dana u dan. Također se uvijek kaže: svjesnost je prvi korak ka promjeni! Tako da ako ste sebi već nekoliko puta nerado priznali da niste baš najbolji sin/kći/prijatelj/sestra/brat/ čak i da bi možda bilo bolje da se ponašate ljepše i da budete vredniji, ponizniji, strpljiviji – bravo, na dobrom ste putu! Iza nas je korizma koja vjerujem da je imala utjecaj na neki dio vas. Neke je podsjetila da se može bez psovki, nezdravih navika, ruganja, društvenih mreža, a nekima je barem na kratko donijela mir (budući da vjerujem da se sada, mjesec dana kasnije, već polako vraćate starim navikama :)). Ipak, izvucite nešto dobro i iz tog iskustva i uljepšajte sebi i drugima život.

Osim promjenljivog vremena, Uskrsa, uobičajenih promjena zdravstvenih mjera, travanj je obogaćen i Danom studenata koji se obilježava 4. travnja. Dan studenata obilježava se u znak sjećanja na velike demonstracije koje su beogradski studenti organizirali 4. travnja 1936. godine, a tom prilikom ubijen je student prava **Žarko Marinović**. Prethodnih godina se širom regije na taj dan, a nekada i tijekom cijelog tjedna, organiziraju brojne radionice, predavanja, kvizovi, igre, dok se navečer održavaju žurke. Ove godine zbog epidemije ništa nije bilo planirano. Ipak, studenti su samoinicijativno organizirali nekoliko velikih žurki u nekoliko gradova i time izazvali komentare poput »oni mladi... nekulturni, ludi, neozbiljni«. Nadamo se da će se narednih godina sve vratiti u normalu pa da ćete imati mogućnosti kroz brojne aktivnosti saznati nešto više o značaju tog dana i o pravima studenata.

A do tada: čitajte, učite, radite, nastojte biti zadovoljni sobom i uživajte u proljeću koje će, nadam se, pokazati svoje pravo lice i dozvoliti svima nama da budemo »vidi one mlade, što su nasmijani, sretni, disciplinirani... mi takvi nismo bili :). Sretno u tom cilju!

Hoćemo li putovati?

Ono što sigurno zanima sve mlade, a i one malo starije, jest hoćemo li ove godine putovati i kamo? Godina iza nas, kao i ova koja je u tijeku, obilježena je pandemijom koronavirusa. Ma koliko ga ne željeli spominjati više, svjedoci smo toga kako ovaj virus utječe na sve sfere našega života: zdravlje, privatni i obiteljski život, školovanje, hobbije, slobodno vrijeme, kretanje, pa i putovanja.

Prvosvibanjski praznici u posljednjih nekoliko godina ustalili su se kao vrijeme kada se, osim nezostavnog roštilja, ide na kraća vikend putovanja u zemlji, ali često i u inozemstvu. Popularne destinacije za vikend putovanja izvan Srbije su Budimpe-

i svime što to podrazumijeva, preko ponude aktivnosti do infrastrukture bilo bi neodgovorno tvrditi da je turizam u Srbiji dobio slabiju ili višu ocjenu, ali na temelju osobnih iskustava i iskustava ljudi koji nas okružuju mogli smo steći dojam kako Srbija ima što ponuditi i domaćim turistima. Vojvođansko i neko planinsko selo vrlo su različiti te bi se netko iz vojvođanskog sela mogao propisno odmoriti negdje u planini. Nakon napornog dana u prirodi domaćini (koji doista s ponosom mogu nositi ovaj naziv) ponude vas kavom i domaćim likerima, razgovaraju s vama, daju vam savjete i upute, a u smještaju vam ostave sve za »prvu pomoć«, npr. kavu kako ne biste morali zorom u dućan. S ukusom uređeno dvorište, cvijeće i ugodna terasa koja vam je na raspolaganju sigurno će učiniti da se osjećate kao kod kuće. Platili ste, ali osjećate da ste dobili i više od toga, jer neke stvari, pogađate – ne mogu se platiti...

Loša vijest je što će putovanja još neko vrijeme biti otežana. Nisu još svi donijeli svoje konačne odluke, a i one se mijenjaju u skladu sa situacijom, ali izvjesno je da će se za putovanje u inozemstvo morati primiti cjepivo ili imati negativan test na covid 19. Dok mnogi planiraju već svoje godišnje odmore u skladu s informacijama koje su trenutno dostupne, oni drugi su još u grču i pitaju se što je pametno i što je moguće.

Učeničke ekskurzije

Na žalost svih učenika osnovnih i srednjih škola u Srbiji, učeničke ekskurzije otkazane su prošle školske godine, a nema ih ni ove. Nama koji imamo nezaboravne uspomene s ovakvih putovanja jasno je kako se povodom ovoga osjećaju učenici. Mi im želimo da pandemija što prije prođe, da nadoknade ono što je moguće, a za doživljaje koje nije moguće nadoknaditi uvjeravamo ih kako će biti još mnogo lijepih u životu.

Prema trenutnim informacijama, putovanja u inozemstvo će poskupjeti zbog testiranja, ali i zbog brojnih drugih uvjeta koji ugostiteljima prave dodatni trošak. Sačuvati zdravlje je najvažnije, te se putovanja mogu činiti najmanje važnima u ovoj situaciji. Promotrimo li to iz drugog kuta složiti ćemo se kako su ona vrlo korisna i blagotvorno djeluju na fizičko i mentalno zdravlje.

Nadamo se skorom prestanku pandemije i planiranju novih putovanja, a do tada, ostajući tu gdje jesmo, možemo putovati kroz filmove i knjige i fotografije s nekih prošlih putovanja.

Klara Dulić Ševčić

4

šta, Beč, Temišvar, u posljednje vrijeme i Sarajevo i Zagreb. Unutar zemlje postoje ili su postojali brojni aranžmani za Praznik rada: Novi Sad, Beograd, Srijemski Karlovci – za one koji žele posjećivati znamenitosti i promijeniti sredinu, a ipak ostati u gradu, te različite lokacije u prirodi: uvijek popularni Zlatibor (za kojega kruže priče kako više i nije prirodan), Tara, različite banje u Srbiji, Srebrno jezero itd.

Što je dobra, a što loša vijest?

Uz sve loše što je pandemija donijela, ukoliko tražimo svijetlu točkicu u svemu tome, onda ćemo je naći u prošlogodišnjem većem interesiranju za odmor u Srbiji. Kako se prošlog ljeta nije moglo putovati u zemlje koje turisti iz Srbije rado posjećuju, mnogi su se okrenuli domaćem turizmu, pa je poraslo interesiranje za seoska domaćinstva, vikendice u prirodi i sl. Neki su se prošloga ljeta iznenadili u kako lijepoj zemlji žive. Bilo je različitih iskustava, od onih da su cijene vrlo visoke, do onih da su pojedini srpski ugostitelji doista ponudili svojim gostima kompletan ugođaj i doživljaj. Bez ozbiljne ankete o zadovoljstvu domaćih i stranih turista srpskim turizmom, a koja bi obuhvatila i zadovoljstvo smještajem

Fakultet vs. korona

Je li točnije reći fakultet u vrijeme korone ili korona u vrijeme fakulteta? Ovisi o tome što ima prednost za onoga kome je pitanje postavljeno, zar ne? Tom bismo logikom mogli reći i da se neko me dogodio fakultet i korona u vremenu... u vremenu. E, kad smo to pitanje prodiskutirali, prijedimo na glavno – kako je to studirati u vrijeme korone?

Negativne strane

Iskren da budem, ne bih volio biti u cipelicama mladih bruceša (prvogodinaša, jutarnje rose studentskog naraštaja ili kako god ih odlučite zvati) u ovo vrijeme. Kao jedan od onih koji je išao uobičajeno na predavanja, ni ne sluteći da dolazi vrijeme kada takva predavanja neće biti uobičajena, a imajući i iskustvo online predavanja – mogu reći da su online predavanja čista degradacija. Prvo što me nagoni na tu misao jest neformalnost online predavanja, jer se nikad neće dogoditi na predavanju uživo da student kuha ručak dok sluša predavanje. Iako nas sama pomisao na to tjera na smijeh, to se događa puno puta za vrijeme online predavanja. Drugi razlog takvog stava jest bezdan navodnih sudionika na predavanju koje niti vidiš niti čuješ. Naravno, postoje izuzeci gdje je kamera ili mikrofonski bio nužan, ali iz mog iskustva ni to nije bio uvjet. Pa kada uslijedi neugodna tišina nakon što profesor pita: »Ima li nešto nejasno što treba ponoviti ili ima li neko pitanje?« u isto vrijeme dok student završava juhu. Grozna situacija. Treća stvar koju želim nabrojiti je nešto ozbiljnija, a odnosi se na smanjeno druženje između studenata s istoga smjera zbog čega ispašta primopredaja znanja i iskustva. To ovisi o tome što osoba studira. Konkretno, u mom slučaju je situacija takva da smo morali neke dijelove studija fizike prolaziti sami – ne bismo ih prolazili, jer bliskost muka koju prolaziš s kolegama nešto je što spaja ljude za cijeli život.

Smještaj, menza i druženje

Iz perspektive studenta koji studira u Hrvatskoj, želim se prvo posvetiti temi smještaja. Za one koji žele ići u dom stvari su nešto jednostavnije. Kada se prijaviš u dom, možeš otići u njega, a u slučaju da je nastava online – jednostavno možeš ne otići. Za one koji ne žele živjeti u domu (iako ne vidim zašto netko ne bi htio ići) stvar je nešto kompliciranija. Naime, nekima se ni ne isplati tražiti stan ako će nastava biti online, što se često ni ne zna do posljednjeg trenutka. Valja napomenuti jednu stvar gdje studenti

koji žive u stanu ovih dana imaju prednost: ako se student prehladi, ne mora se bojati izbacivanja iz sobe. Dobra stvar je da do sada ni jednom studentska menza nije bila zatvorena zbog epidemioloških mjera što je itekako veliki plus za menzu. Također bih opet ponovio problem smanjenog međusobnog druženja studenata. Lako je nama koji smo tu više godina i koji već znamo dosta ljudi. U tom slučaju mi smo mirni i ako se i dogodi da ostanemo u mjestu studiranja duži period. Ipak, to može predstavljati malu poteškoću za nekoga tko nije navikao izbjivati iz kuće dugo, a granice su zatvorene (osim za one koji imaju 10-tak dana vremena provesti u

samoizolaciji pri povratku). No, neka vas to ne obeshrabri! Uvijek se nađe netko.

Pozitivne strane

Iako osobno ne preferiram online nastavu, mogu vidjeti razloge zašto ona nekim studentima odgovara, a to su:

1. Možeš ostati doma ako živiš van mjesta studiranja.
2. Slobodniji si u planiranju dana, budući da ne moraš putovati i spremati se za fakultet. Također, manje ćeš se umoriti, a usput, jer ionako nitko ne gleda, možeš i prezalogajiti.
3. Manje bitni predmeti postaju još manje bitniji.

Također je dobro napomenuti da za sada sustav školovanja nije prilagođen za online nastavu. Sve fakultete je cjelokupna epidemiološka situacija i promjene koje ista nosi uhvatila nespremnosti. Nadam se da će i ostati nespremni i iz tog razloga odbaciti ideju online nastave jer je to, ponavljam, degradacija kako u školskom, tako i u društvenom smislu.

Ivan Čavrgov

Događaj koji nam je značajno promijenio živote

Prethodnih godinu dana obilježila je pandemija koja se već sada, i s dobrim razlogom, uzima za veliki povijesni događaj. Kao što to obično i biva s takvim pojavama, statistike, analize i razgovor o posljedicama uslijedit će mnogo kasnije, ali i moment zapitanosti može stvoriti jasnu sliku da se radi o događaju koji je zauvijek promijenio naše živote. Iako je ova pandemija, za većinu nas mladih, nešto najgore čemu svjedočimo za života, raduje me povremeni optimizam s kojim pristupamo rješavanju problema. Smatram da nitko na svijetu nije dorastao ovako velikoj krizi, koja je zahvatila mnoge sfere života, a ipak toliko mladih ljudi pokušalo je nastaviti sa životom što normalnije. I to bez nekakve iluzije da je sve u redu, već sa željom da nakon ove krize zateknu jedan bolji svijet.

Učenici, studenti i svi mladi ljudi našli su se pred preprekama koje su teško premostive i bez ičije pomoći pokušavaju ne samo opstati, već uspjeti u ovom svijetu. Pandemija je utjecala na mentalno i fizičko zdravlje mnogih, kvalitetu i način obrazovanja, porodičnu atmosferu, društveni život, ali i na posao, posebno u ugostiteljstvu, koji je mnogima značajan izvor prihoda tijekom školovanja. Nešto što sam shvatila jest da je pandemija jedna velika lekcija iz koje svatko treba ponijeti neko znanje. Naravno, ukoliko je spreman te lekcije usvojiti.

Evo što o utjecaju pandemije na njihove živote kažu sugovornici...

Ena Bertok, Srijemska Mitrovica: Ova pandemija u početku nije mnogo promijenila moj život. Sada imam više vremena posvetiti se svojim hobijima i interesiranjima kojima se mogu baviti samostalno. U potpunosti sam se posvetila sebi i stvarima koje volim. Međutim, kako je vrijeme odmicalo, shvatila sam da mi nedostaju društveni događaji. Iako sam rijetko odlazila na njih, značili su mi. Mnogi su patili i izgubili svoje bližnje u ovoj pandemiji, te je najbitnije da svi činimo ono što možemo kako bismo pomogli sebi i drugima, da nosimo maske, pridržavamo se mjera i prije svega, cijepimo se.

Milena S., Srijemska Mitrovica: Pandemija mi je na samom početku teško pala. Brinula sam se za svoje

najbliže i činila sve da držim rastojanje od njih. Međutim, kada je počelo zatvaranje, bilo mi je lakše, jer se članovi moje porodice, pa ni ja, nisu kretali skoro nigdje. Tada sam počela provoditi više vremena s njima i shvatila koliko su trenuci s porodicom važni. Razgovarati, slušati jedni druge, imati zajedničke aktivnosti... Koliko god smo umjeli dosaditi jedni drugima, toliko smo se umjeli i zajedno zabaviti i zabraviti na sve što se događa u svijetu. Shvatila sam da je taj trenutak u sadašnjosti koji imam s njima jedini koji ću ikada imati. Da nije bilo pandemije, mislim da bi mi trebalo daleko više vremena da ovo shvatim i sigurno bih propustila mnoge trenutke s njima, zbog čega bih se kasnije u životu kajala.

Anđela Cipar, Srijemska Mitrovica: Kada su javili prošle godine u ožujku da će biti uveden policijski sat i da se fakulteti zatvaraju, odmah sam spakirala kofer i vratila se iz Novog Sada u Srijemsku Mitrovicu. Bombardiranje vijestima je utjecalo da se bojim virusa. Zatvaranje u kuću je veoma loše utjecalo na mene. Odjednom, ponovno sam bila u kući s roditeljima, zatočena i osuđena na blagodat online nastave i iščekivanja profesora da se radi istim intenzitetom kao i ranije. Biti u zatvorenom prostoru ne zvuči kao toliko težak zadatak, međutim kada sam doživjela osjećaj zatvorenosti i zabrane kretanja, to je u meni izazivalo paniku i stalni osjećaj teškog disanja i blagog gušenja. Ne treba potcijeniti potrebu ljudi za kretanjem i življenjem života. Smatram da je zatvaranje svega donijelo više štete po ljudske živote nego koristi, budući da sada znamo podatak da od korone umire svega 1% zaraženih. Jedan dan sam došla na tvrđavu na Petrovaradinu gdje se nalazi naša akademija. Prišla sam kantini gdje smo nekada pravili ogromne pauze i ćaskali sa ženama koje su nam pravile sendviče i kuhale kave. Taj prostor je bio pun studenata, muzike i zabave, a sada je bio potpuno prazan. Unutra su razbacani neki izokrenuti stolovi i stolice, nema ni jedne jedine osobe, a na staklenim vratima je zalijepljen natpis »ne radimo zbog pandemije«. Mjesto koje je nekada bilo najbučnije, postalo je potpuno tiho i prazno. U tom momentu sam se s knedlom u grlu zapitala zašto mi ta kantina

izgleda kao dio nekog mog lijepog života, koji mi je oduzet.

Marina Pismestrović, Srijemska Mitrovica: Tijekom ovih godinu dana, zapravo sad mogla bih reći i duže, nastojala sam nastaviti sa svojim životom kao i do sad, koliko god je to bilo moguće. Radi psihičkog i fizičkog zdravlja, da održim kontinuitet s učenjem, kontakte s prijateljima i bliskost sa svojom familijom koju nisam imala prilike tako često vidati kao svih prethodnih godina svog života. Svakako, nosila sam se s većim brojem neispunjenih planova i želja (kao i svi), ali uz zahvalnost i vjeru da smo svaki dan bliži normalnom životu.

Vanja Vidić, Beograd: Nepobitna je činjenica da je stanje u kome se nalazimo već svojim početkom donijelo promjene za koje ne postoji univerzalni obrazac prilagođavanja. Reklo bi se da je način nošenja s problemom globalne širine, duboko individualan. Svakako da je ono što mene osobno najviše zabrinjava potpuno izmijenjen način obrazovanja, rada, kretanja, u okupljanjima, suživotu s porodicom, partnerima, cimerima i u ostalim obli-

cima zajednica u kojima je na nivou svakodnevnog funkcioniranja kolektivno djelovanje ključna stvar. Tehnologija je super, društvo napreduje, otkrivaju se korisne stvari iz najrazličitijih sfera čovjekovog života, međutim, sve mi se više čini da njeno visoko učinkovito djelanje teži da svede sve ljudske potrebe na jedan klik. Govorim sa stanovišta mladog čovjeka koji sam sebi nije i ne želi biti dovoljan, čovjeka koji je usamljen i koji zna da nije jedini. Letargične epizode, lijenost, depresivna stanja, gubitak volje, oscilacije raspoloženja, negativne pomisli i konstantno premišljanje... vjerujem da su ovi problemi i prije pandemije bili zajednički mnogim dušama; statistiku o tome tijekom njenog trajanja ne znam, a vjerujem da bi bila poražavajuća. Govoreći o sebi, čini mi se da je aktualna situacija najviše utjecaja imala upravo na moj unutrašnji »stroj«. Ali, je li to u potpunosti štetan utjecaj – to ne mogu reći. Vjerujem da je svaka etapa mentalnih promjena – pogotovo čovjeka koji se tek formira, ali i kod zrelih ljudi – neizbježan korak. Trenutnu situaciju ne možemo mnogo izmijeniti, trebamo se nadati da će sve biti u redu.

Andrea I. Darabašić

Rad od kuće i bez šefova

Posljednjih su mjeseci zarada, status i prosvjedi freelancera jedna od većih tema među mladima u Srbiji. Država je, naime, odlučila ovaj sve popularniji oblik rada i zarađivanja uvesti u sustav i početi naplaćivati porez i doprinose, što je prilično pogodilo veliki broj onih koji su do sada svoj rad naplaćivali bez ikakvih odbitaka.

Budući da, prema procjenama, u Srbiji ima preko 100.000 freelancera, problem je ozbiljan za državu i nema sumnje da će na kraju biti riješen, na ovaj ili onaj način. No, da vidimo tko su zapravo freelanceri i zašto je takva vrsta zanimanja toliko raširena među, najčešće, visokoobrazovanom radnom snagom u zemlji. Srbija je, naime, po broju radnika na internetu na četvrtom mjestu u Europi i desetom u svijetu.

Računalo, internet i znanje

Sama riječ freelance znači slobodan, individualni rad, a freelancer je slobodnjak. Radi se, dakle, o osobama koje obavljaju posao po ugovoru za određenu kompaniju, najčešće stranu, a u kojoj nisu zaposlene. Prema tome, nemaju radno vrijeme i šefove nad glavom, rade od kuće, ne plaćaju zakupnine za urede i u mogućnosti su birati poslove, ali za preuzete obveze imaju rokove. Iako je lepeza poslova koje obavljaju široka, za sve je zajedničko da se bez interneta ne može, a najčešće je potrebna visokokvalitetna brza veza. Slobodnjaka je najviše među programerima, a onda slijede grafički dizajneri, online nastavnici engleskog jezika, IT stručnjaci raznih specijalnosti, online prodavači, marketing menadžeri, pisci, prevoditelji, kopirajteri, web developeri, osobni treneri, virtualni asistenti, agenti tehničke podrške, fotografi, stručnjaci za konzultacije u različitim oblastima... Pored ovih, ima i onih jednostavnijih poslova koji podrazumijevaju unos tekstova, uređivanje i transkripcija video ili audio-sadržaja itd.

Do posla se dolazi putem internetskih stranica koje predstavljaju tržište ponude i tražnje, a kojih ima veliki broj s milijunima registriranih korisnika. Evo nekih: UpWork, Freelancer, Youtube, Envato Market, DaDa, Shutterstock, Fiverr, iTutorGroup, Storyblocks.

Za naše uvjete freelanceri jako dobro zarađuju, mnogi i po 5-6 puta više od svojih kolega uposlenika u domaćim kompanijama. Prosječna zarada po radnom satu freelancera u Srbiji je 19,50 američkih dolara, a prosječno se radi 37,9 sati tjedno.

Minimalna zarada freelancera je 5 dolara po satu, dobri freelanceri zarađuju do 30 dolara po satu, a vrhunski stručnjaci čak i 60 dolara po satu.

Ponuda, tražnja i naplata

Na razvoj freelancinga su pozitivno utjecale dvije velike negativne globalne pojave: svjetska ekonomska kriza započeta 2008. i pandemija covid-19.

Kriza je navela sve kompanije da pojačaju ekonomičnost, odnosno da svoje troškove svedu na najmanju moguću mjeru, pa su se one masovno okrenule radnoj snazi u inozemstvu koju angažiraju po ugovoru, a koja je jeftinija od domaće, ne zahtijeva posebne doprinose, nema plaćenih osam sati dnevno svakog radnog dana u mjesecu. Pandemija je, s druge strane, domaće stručnjake zadržala unutar kuća i stanova, a ovaj posao niti ne zahtijeva drugo osim kućnog mira, računala, interneta i dobrog poznavanja engleskog jezika. I, naravno, znanja iz traženih područja rada.

U suštini, freelanceri rade za solidne honorare po zapadnim mjerilima, a žive u uvjetima domaće potrošačke korpe, što je, uz svu slobodu koju imaju, najznačajnija prednost. Primamljivo je i to što je registracija na freelancer portalima jednostavna i besplatna, a svi projekti i naplata se obavljaju preko platformi, pa je mogućnost da poslodavac ne isplati freelancera nemoguća.

No, sve ovo u svezi sa zaradom treba uzeti uvjetno, jer odnos između freelancera i države još nije dogovoren, pa stoga ni obveze freelancera. U svakom slučaju, zarada ubuduće više sigurno neće biti 100 posto neto, ali će i dalje biti značajno viša od prosječne, a ulaskom u sustav i freelanceri će dobiti prava koja do sada nisu imali.

Tomislav Perušić

BUDI MEĐU SVOJIMA – OBRAZUI SE NA HRVATSKOME JEZIKU!

Dragi roditelji i učenici,

u svim razvijenim sredinama svijeta možemo zapaziti jednu posebnost. Kada im se za to ukaže prilika, roditelji nastoje svoju djecu upisati u elitne škole u kojima će dobiti vrhunski odgoj i obrazovanje. Pri tomu, imaju na umu sljedeće: takve programe školovanja karakterizira manji broj učenika što osigurava veću posvećenost svakome od njih, profesionalnom kadru pruža se intenzivnija i kvalitetnija podrška, učenici stječu osjećaj originalnosti i posebnosti što im pomaže razviti sebe kao neponovljive i autentične pojedince, a zbog većeg broja pruženih mogućnosti intelektualne i emocionalne sposobnosti razvijaju se u punijem kapacitetu. Riječju, djeca se navikavaju gledati šire, tražiti zahtjevnije, prihvaćati izazove – i tako izrastaju u hrabre pojedince koji se ne boje sanjati velike snove!

Takvo je školovanje moguće i u Srbiji! Zahvaljujući onima koji su se pobrinuli da ono bude dostupno i osigurano, naša djeca i mladi imaju privilegij steći vrhunski odgoj i obrazovanje.

Štoviše, dok u svijetu upisati elitnu školu nerijetko znači pohađati nastavu na stranom jeziku i u drugačijim svjetonazorima od onih vlastitih, u našem slučaju djeca nisu stranci u stranoj školi, već svoji među svojim!

Stoga, obrazujmo svoju djecu na hrvatskome!

Jasna Vojnić,
predsjednica
Hrvatskog nacionalnog vijeća
u Republici Srbiji

Kako ćemo se sjećati pandemije?

Sjećate li se trenutka kada ste osvijestili ideju da je situacija s kovidom nešto drukčija od do sada poznatog i da će nam promijeniti mnoge segmente života? U mojem slučaju najupečatljiviji trenutak je početak prvog lockdowna u ožujku 2020. godine. Bio je to vikend u kojemu su, tako me barem uvjerava moje sjećanje, ljudi nahrupili u dućane i mahnito kupovali zalihe hrane, toalet papir i ostale potrepštine. Moje sjećanje kaže i da je dan kojeg se sjećam bio subota. Vrlo je jasan osjećaj straha, no, danas više nisam sigurna je li to bio strah zbog pandemije ili strah koji sam doživjela idućeg jutra kada nas je, u Zagrebu, probudio potres. Nakon potresa veliki dio detalja vezanih za pandemiju je jednostavno nestao iz sjećanja jer je iskustvo potresa, meni, bilo strašnije, dok su detalji potresa u memoriji zauzeli puno više prostora. To se uklapa u neke od činjenica koje danas znamo o sjećanju: pamtimo iskustva koja su nabijena emocijama. Tako ćemo, na primjer, zaboraviti detalje cijelog niza običnih srijeda koje smo proživjeli, ali ćemo se sjećati srijede u kojoj nam se dogodilo nešto iznimno, nešto što je probudilo emocije, bilo one ugodne ili neugodne.

se prehladiti, završiti u bolnici, uz dodatne misli o trenutnoj pandemiji... Ubrzo mi je postalo jasno kako sam izašla posve nepripremljena na potres te osim mobitela, torbice i boce s vodom sa sobom nisam uzela ništa drugo. Sjećam se i da mi je baterija na mobitelu bila skoro prazna i hvatala me panika kako ću ostati u kontaktu s bliskim ljudima. Dok ovo pišem, posve sam uvjerena da se sve događalo točno tako kako sam napisala, no velike su šanse da je realnost bila drukčija.

Sjećanje se stalno mijenja

Možda je najzanimljivija stvar koju danas znamo o sjećanju ta da se ono stalno mijenja i da mi toga uopće nismo svjesni. Svaki put kada se nečega prisjetimo, bilo da samo razmišljamo o tomu, bilo da o tomu razgovaramo, mi iznova pričamo priču o tom događaju. Također, svakim tim »pričanjem priče« mi, nesvjesno, mijenjamo neke dijelove priče. Tako se nakon nekog vremena naše sjećanje o događaju može u potpunosti razlikovati od samog događaja i od prvih sjećanja koje smo imali o njemu.

Neugodne događaje dulje pamtimo

Još jedna važna činjenica o tomu kako radi sjećanje jest ta da se intenzivnije sjećamo i dulje pamtimo neugodne i teške događaje nego one lijepe i ugodne. Jedno od objašnjenja za to je to što su opasne situacije važnije za opstanak te ih stoga jače pamtimo. Sjećam se dalje kako rano ujutro (potres je bio oko 6:30) stojimo vani, prilazimo jedni drugima i pokušavamo dobiti neke informacije o tomu što se događa, koliko je jak potres, smijemo li se vratiti u zgrade, što dalje i sl. Ne sjećam se jesam li ponijela masku za lice, ali se sjećam da je počeo padati snijeg, iako je prije toga bilo desetak toplih i sunčanih dana, a moja proljetna jakna nije bila dovoljno topla da me zgrije. Tu se uz strah od novog potresa počela javljati i briga o tome da ću

Eksperiment nesvjesnog mijenjanja priče

Zanimljiv eksperiment na tu temu proveo je utemeljitelj kognitivne psihologije **Ulrich Neisser**. On je 1986. godine studentima psihologije dao upitnik u kojemu su opisali gdje su bili i što su radili kada su čuli o eksploziji *Challengera* koja se dogodila dan prije (*Challenger* je eksplodirao nekoliko sekundi nakon polijetanja u svemir, pri čemu je stradalo svih sedam članova posade). Dvije godine nakon toga, u jesen 1988. godine, ponovo je kontaktirao 44 studenta koji su ranije ispunili anketu i dao im da nanovo odgovore na ista pitanja kao u onoj anketi. Rezultati su bili zapanjujući. Iako je svatko od ispitanika bio čvrsto uvjeren u to da se jasno sjeća, čak 25% ispitanika je imalo u potpunosti promijenjeno sjećanje o događaju! Na primjer, jedan je

student u prvoj anketi opisao da je u trenu kada je čuo o nesreći vezanoj za *Challenger* bio na satu vjeronauka te da su neki studenti ušli i počeli pričati o tomu. Dvije godine kasnije istu situaciju, posve uvjeren u istinitost, prikazuje tako da je bio u sobi u studentskom domu te s cimerom gledao TV kada je vidio vijest o padu *Challenger*.

Ostaju i dijelovi tuđih priča

Jedini način da uistinu budemo sigurni u ono što smo u nekom trenu radili, i kako smo se osjećali, jest taj da to zapišemo. Ako vodite dnevnik i ako se vratite na zapis nekog davnog događaja, i sami ćete primijetiti razliku između zapisanoga i onoga kako ga se kasnije sjećate. Zašto se sjećanje mijenja, odnosno zašto mijenjamo sjećanje? Odgovora na to pitanje može biti puno. No, kada su u pitanju

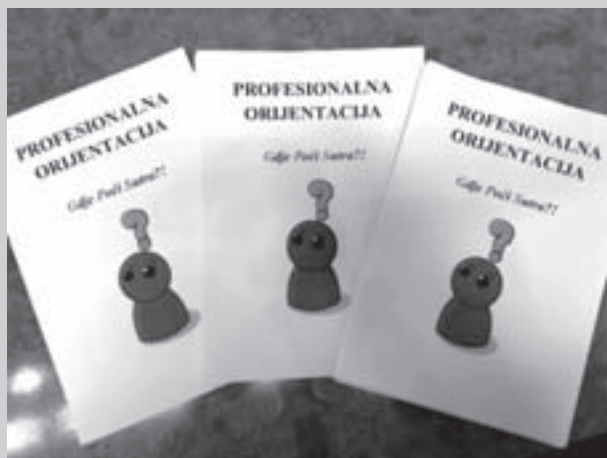
situacije koje pogađaju veliki dio društva ili čak sve (kao u slučaju pandemije, svjetskih ratova i slično) tada se o događaju puno razgovara i često dijelovi tuđih narativa postaju dijelom našeg vlastitog sjećanja. Jednom kada pandemija prođe (iako u ovom trenu nemamo jasnu ideju što to znači i kako će izgledati), sjećat ćemo se situacija koje su bile nabijene emocijama. Vremenom ćemo, neprimjetno, neke detalje zaboraviti, neke fabricirati, neke zamijeniti dijelovima tuđih priča. Također, koliko intenzivno ćemo se sjećati pandemije ovisi i o tomu što ćemo sve proživljavati u životu. Neki intenzivni lijepi trenuci koji se mogu dogoditi unatoč pandemiji mogu ispuniti dio našeg sjećanja i na taj način cijeloj priči i sjećanju oko kovida dati jednu lakšu notu.

Marina Balažev, specijalizantica transakcijske analize smjer psihoterapija

Hrvatsko nacionalno vijeće

Potporna i u vidu profesionalne orijentacije

Hrvatsko nacionalno vijeće već nekoliko godina unatrag realizira projekt profesionalne orijentacije »Gdje poći sutra?«, namijenjen učenicima koji se školuju na hrvatskom jeziku. Praksa je bila da se projekt realizira kroz višednevni boravak djece u mjestu Bruške u Hrvatskoj, no

zbog epidemije koronavirusa projekt je sada realiziran u Subotici, u sjedištu HNV-a. Nakon dijela projekta koji se odnosio na srednjoškolce, nedavno je okončan i dio projekta za učenike završnog razreda osnovnih škola.

Projekt je obuhvaćao testiranje i individualne razgovore s učenicima i njihovim roditeljima. Interes za ovaj vid profesionalne potpore iskazalo je trinaest osnovaca iz škola *Matko Vuković* i *Ivan Milutinović*.

»Testovi su analizirani te smo pozvali učenike i njihove roditelje da dođu u Hrvatsko nacionalno vijeće na razgovor. Razgovore smo obavljali tijekom tri dana. Nakon analize, možemo reći da imamo izvrsne mlade ljude koji većim dijelom žele upisati gimnaziju na hrvatskom jeziku, a iskazan je interes i za druge škole: Tehničku, Medicinsku, Ekonomsku. Također, nakon srednje škole, učenici žele nastaviti školovanje, odnosno studirati«, kaže članica Izvršnog vijeća HNV-a zadužena za obrazovanje **Margareta Uršal**.

Učenici s kojima smo razgovarali ističu da im je ovaj program bio od značaja glede odabira daljnjeg školovanja. Učenica OŠ *Matko Vuković* **Iva Molnar** kaže kako joj je pomogao da potvrdi svoje želje glede odabira srednje škole.

»Plan mi je upisati Gimnaziju *Svetozar Marković*, opći smjer na hrvatskom jeziku i usporedo s time i srednju Muzičku školu, smjer tambure. Test nije bio težak. Smatram da je ovo kvalitetan program, osigurao mi je lakše doći do odluke«, kaže ona.

I David Šarčević iz OŠ *Matko Vuković* ističe pozitivna iskustva te preporuča ovaj program drugim učenicima.

»Iako sam još prije znao što ću upisati, program profesionalne orijentacije mi je pomogao da bolje uvidim za što sam sve sposoban, koja su moja interesiranja i koji smjerovi u školama to pokrivaju. Program mi je pomogao. Na kraju sam se odlučio za Tehničku školu, smjer tehničar mehatronike«, kaže on.

Boris Štok

Interaktivna izložba »Nasilje ima jedno lice«

Interaktivna izložba *Nasilje ima jedno lice* bit će otvorena 11. svibnja u 17 sati u prostorijama Kulturnog centra LAB (Dr Hempta 2), u Novom Sadu.

Izložbu organiziraju KC LAB i SOS Ženski centar koji predstavlja neprofitno, nevladino udruženje građanki koje volonterskim aktivizmom rade na rodno zasnovanom nasilju, rodnoj ravnopravnosti, psihološkoj podršci, radu s mladima i drugo. Taj centar će povodom spomenute izložbe otvoriti prostor u kom će priče o nasilju nad ženama – njihovih hrabrih klijentica, izaći na pozornicu. Osim toga, prisutni će imati priliku upoznati se s ulogom institucija i nevladinih organizacija u toj teškoj borbi za život i pravdu.

Iz SOS Ženskog centra poručuju: »Udružimo snage zajedno! Nasilje se događa, ne zatvarajmo oči pred njim! Pojedinaac može i treba u svom društvu biti primjer kako doći do rješenja«. Ulaz na izložbu gdje će se vidjeti »sve ono o čemu se šuti, a ne bi trebalo« je besplatan.

Foto natječaj »Hrvatska u srcu«

Foto natječaj *Hrvatska u srcu*, koji organizira Udruga *Ponos domovine* iz Zagreba, otvoren je do 30. svibnja 2021. godine. Spomenuta udruga poziva sve zainteresirane učenice/učenike da sudjeluju u natječaju s maksimalno tri fotografije. Iz udruge navode kako ovim natječajem žele potaknuti sudionike na fotografiranje tema koje nas povezuju s matičnom ili vlastitom domovinom, dok će netko možda u fotografiji otkriti novi hobi ili prikriveni talent.

Fotografije je potrebno poslati elektroničkom poštom na mail: info@ponosdomovine.hr, a uz fotografije je neophodno poslati i prijavnicu u PDF formatu koja je dostupna na internetskoj stranici udruge (www.ponosdomovine.hr). Fotografije mo-

raju biti u jpg formatu, minimalne rezolucije 300 dpi-a i najmanje 2.000 piksela. Fotografije ne smiju biti skinute s interneta, tuđe i do sada objavljene. Poslane fotografije ne vraćaju se autorima.

Odabranih 25 fotografija bit će objavljene na internetskoj i Facebook stranici udruge *Ponos domovine*, kao i na prigodnoj izložbi u Zagrebu (što ovisi o epidemiološkoj situaciji tijekom lipnja 2021. godine). Osim toga, za autore pet najuspješnijih fotografija osigurane su vrijedne nagrade (novčani bon banke *Kovanica* od 500 kuna, oprema za planinarenje i hodanje, prijenosni disk i pametni sat).

Regionalni natječaj za monodramu

Natječaj za tekst monodrame i dodjelu nagrade u sklopu Prvog regionalnog festivala monodrame *InBox* je otvoren krajem veljače, a prijave se mogu slati do 16. srpnja. Organizatori festivala su Hrvatski kulturni centar *Nova Bila* i Pozorište mladih *Korifej*, s ciljem poticanja i regionalnog dramskog stvaralaštva i promocije dramskih pisaca.

Kako se navodi u opisu natječaja, mogu se prijaviti autori s novim dramskim tekstom pisanim u formi monodrame, dok tekst mora biti pisan na jednom od BHS jezika (bosanski, hrvatski, srpski) i ne smije biti izveden ili objavljen do rujna ove godine kada će i biti održan prvi *InBox*. Tekstovi se šalju Pozorištu mladih *Korifej* na e-mail adresu: kmkorifej@gmail.com (uz podatke o autoru: puno ime, adresa, broj telefona) s naznakom »Prijava monodrame na natječaj InBox«. Kako organizatori navode, nagrada od 1.000 KM (oko 60.000 dinara) će biti objavljena i uručena na festivalu koji će biti održan od 16 do 19. listopada u Travniku, Nova Bila, BiH.

»Godine novog preporoda«: 75 godina od rođenja književnika Vojislava Sekelja (1946. – 2017.)

Književnik i novinar britkog pera

Bački Hrvati su od početka građanskog društva i pokretanja tiska imali svoje publiciste i građanske aktiviste. U drugoj polovici 19. stoljeća to su bili **Bozo Šarčević** i **Ago Mamužić**, obojica pravnici i rodoljubi. Na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće to su bili **Pajo Kujundžić** i **Blaško Rajić**, koji su se obojica borili za dostojanstvo Hrvata u Subotici, podupirući i pokretajući

inicijative za uvođenje hrvatskog u nastavu. Tijekom međuraća to je bio neumorni **Josip Đido Vuković**, koji je stupio u javni život kao običan rodoljub a okončao ga kao hrvatski senator. Na prijelazu iz 60-ih u 70-e to je bio **Matija Poljaković**, koji je svojim britkim člancima razgolitio licemjerje subotičkih komunista, koji su svoja nedjela krili iza praznih fraza. Tranzitno razdoblje (konac 1980-ih i početak 1990-ih) iznjedrilo je u Hrvata brojne publiciste i građanske aktiviste, od kojih je možda najveći pečat udario **Vojislav Sekelj**.

Poezija, proza, kritike...

Rođen je u Subotici 20. travnja 1946. U rodnom gradu je završio osnovnu školu, Školu učenika u privredi i Višu tehničku školu. Radio je u *Elektroremontu* i Željezničkoj

industrijskoj školi, gdje je jedno vrijeme bio ravnatelj, a na koncu u Srednjoj tehničkoj školi (MEŠC). Još u mladosti je pokazao sklonost i talent za književnost. U književne vode je uplovio još u mladosti. Prozu i poeziju je objavljivao u književnim časopisima *Čik* i *Rukovet*. Veliki poticaj u književnom radu davali su mu **Matija Poljaković**, **Balint Vujkov**, **Ivan Tikvicki Pudar**, **Lazar Merковиć**. Prva zbirka pjesama *Djetinjstvo* objavljena mu je 1972. U istoj ediciji je objavio drugu zbirku pjesama *Sad znadeš sve* (1979.). U izdanju *Subotičkih novina* objavio je roman *Daleka zvona* (1983.) i zbirke pjesama *Poljubac izdaje* (1989.). U *Rukoveti* je u nastavcima objavio roman *Tal* (1986.). U samonakladi je objavio zbirku pjesama *Rič fali* (1991.) Usporedo s pisanjem književnih djela, bavio se i književnom kritikom. Dio njih sabran je u knjizi *23 kritike* (1988.). Bio je jedan od nekoliko bačkih Hrvata koji su se susreli s **Miroslavom Krležom**.

Aktivist u devedestima

Aktivno je sudjelovao u političkim gibanjima 1990-ih. Bio je jedan od osnivača Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini i suradnik njegovog glasila *Glas ravnice*, dopisnik *Hine* i Hrvatskog radija iz Subotice (1990. – 1992.). Također je pisao i u novosadskom *Dnevniku*, gdje je branio dostojanstvo bačkih Hrvata od raznih napada. Pokrenuo je 1994. subotički dvotjednik *Žig*, koji je izlazio do 2001. kao glasilo slobodne građanske misli. Zbog svojih demokratskih nazora, građanskog aktivizma, publicističkog rada i povezanosti s hrvatskim političkim krugovima izgubio je posao.

Usprkos brojnim izazovima, dočekao je pad autokratskog režima (2000). Nakon demokratskih promjena, također je bio aktivan na književnom i političkom polju. Objavio je roman *Uzmi-dodaj* (2002.), zbirke pjesama *U izmučenim riječima* (2005.), zbirku polemičkih spisa *Kako se branilo dostojanstvo* (2011.) i zbirku pjesama *Životopis jedne sjene* (2013.). Jedno vrijeme bio je i član uredništva časopisa *Klasje naših ravni*, a od 2008. urednik glasila Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini *Glas ravnice*. Bio je član Društva hrvatskih književnika i Društva književnika Vojvodine.

Vladimir Nimčević

OKUPANI U SIVO - MODROJ SVJETLOSTI KOJA JE PROLAZILA KROZ NJIHOVA TIJELA, ZVJEZDANI LJUDI SU SE POSVE MIRNO PRIKAZALI. ZAPAZILI SMO DA SE MEĐU SOBOM RAZLIKUJU PO RASI. NI JEDNOG TRENA SE NISMO OSJETILI UGROŽENIMA.

JEDNO OD TIH BIČA JE DRŽALO PROVIDNU KUGLU NALIK LOPTI, ZNALI SMO DA ĆE NAM BITI DAROVANA. DRUGO BIĆE KOJE NAM JE SLIČILO, PROMATRALO NAS JE BRIŽNO. BIO JE TO POGLLED PUN PRIJATELJSKE LJUBAVI.

S DUBOKIM POŠTIVANJEM, KLANJAMO SE VAMA ZVJEZDANE STARIJEŠINE SVJESNI ZNAČAJA VAŠEG POSJETA. ZAHVALNI SMO NA VAŠIM DAROVIMA, PORUCI MIRA I MUDROSTI.

MIR NEKA JE S VAMA I SVAKO DOBRO U SVE DANE VAŠIH ŽIVOTA, JER DAR ŽIVOTA JE VELIKA TAJNA.

JEDAN OD NAŠIH VRAČEVA JE DOBIO SVJETLOSNU KUGLU NA DAR. SHVATILI SMO DA SE U NJOJ NALAZI TAJNA SPOZNAJA IZ DALEKIH SVJETOVA UZ ČIJU SMO POMOĆ MOGLI SLUŠATI GLAS DUHOVNOSTI VODIČA. NITKO SE OD NAZOČNIH RATNIKA NIJE USUDILO PRIČI.

NAKON TOGA, TIŠINU JE PONOVRNO NARUŠIO POTMULI ZVUK LETEĆE NAPRAVE, KOJA JE OŽIVJELA UZ BRUJANJE I SNAŽNE VIBRACIJE OD KOJIH JE TLO PODRHTAVALO. TOPLI ZRAK JE POPUT VJETRA ISIJAVAO TOPLOTU I PARU, TE SMO SE POMAKNULI UNATRAG. STROJ JE BIO OKUPAN U MNOGIM NIJANSAMA MODRE BOJE I SVE JE BILO TAKO NESTVARNO.

ZBOGOM
DRAGI PRIJATELJI.

ZAPOVJEDNIK ZVJEZDANIH LJUDI NAM JE MAHNUO U ZNAK POZDRAVA, NAKON ČEGA SE LETEĆA NAPRAVA PODIGLA U VISINU.

UZ VELIKI PRASAK OBASJAN SVJETLOŠĆU, LETEĆA NAPRAVA SE VINULA NEVJEROJATNOM BRZINOM U NEBESKE VISINE, NAKON ČEGA JE PROŠAVŠI KROZ RUPU U NEBU, ZAVUJEK NESTALA IZA TAMNOG SVODA. STAJALI SMO JOŠ NEKO VRIJEME NEPOMIČNI, JER SMO BILI OPČINJENI OVIM PRIZOROM KOJI NAS SE SILNO DOJMIO.

Male tajne

PORTOPOPA

U ovom broju razgovaramo sa zagrebačkim bendom Porto Morto. Njihov drugi album *Portofon*, objavljen u travnju 2019., ispraćen je odličnim kritikama i privukao je pozornost publike diljem regije. Momci iz ovog eklektičnog ansambla su svoj zvuk krstili kao – portopop, što je ujedno, kako nam sami otkrivaju, i naziv njihovog sljedećeg albuma, a prošlog mjeseca su objavili i novi singl koji ga najavljuje – *Čekam ih*. Više o bendu, nastanku pjesama i novom albumu saznajte iz teksta, a u međuvremenu požurite do njihove Youtube ili bandcamp stranice i otkrijte što je to točno portopop!

KUŽIŠ?!: Tko sve čini Porto Morto? Kako i kada ste se okupili?

Porto Morto su: **Roko Crnić** (bas gitara, vokal), **Hrvoje Klemenčić** (klavijature, vokal), **Matija Brajković** (gitara), **Matej Perić** (bubnjevi), **Antun Aleksa** (trombon, vokal), **Marin Živković** (saksofoni) i **Marijan Uroić Norman** (perkusije, vokali). Bend se okupljao više godina još od osnovne škole, a negdje od prije deset godina djelujemo oko iste autorske baze, koja se zao-kružila zahvaljujući poznanstvima iz ranijeg kolektiva.

KUŽIŠ?!: Iz albuma u album vi mijenjate i razvijate vaš zvuk, zanima me kako pristupate snimanju novih stvari; je li to spontan proces ili uvijek znate točno što želite i prije nego što uđete u studio? Postoji li glavni autor u bendu ili je sve kolektivni proces?

Trudimo se svakim novim albumom donijeti nešto svježije, nešto nama do tada nepoznato jer nas u kreativnom procesu uvijek najviše upravo uzbuđuje to nepoznato i novo. Za zvuk benda, briju, energiju, razlog djelovanja i slično mislimo da smo baš skupina sedmorice potpuno različitih individua veoma spremnih na rokenrol i dovoljno razumnih da znamo uzeti od cuge više nego što ona uzme od nas, dok isto tako unutar benda se s godinama zajedničkog suživota prirodno dogodila neka raspodjela uloga pa bi Roko Crnić bio u tom smislu neki filter za tekstove, a Hrvoje Klemenčić za muziku iako svi sudjelujemo u snimanjima, radu na materijalu i odlukama vezanim za bend. Proces nastanka svake pjesme se razlikuje koliko se razlikuje ponedjeljak od srijede ili jutro od ponoći. Puno materijala usnimavamo, još više editiramo, a najviše nastojimo svakoj pjesmi naći odgovarajući environment. Budući da držimo da svaka inspirativna ideja nudi cijeli jedan karakterističan svijet unutar sebe same (samo ju treba dobro osluhnuti i prepoznati), ta ideja u sebi već sadrži sva potencijalna rješenja kako ju manifestirati, kako

ju izgraditi, iskomponirati. E, pa najviše se bavimo »osluškivanjem« tog tipa – osluškivanjem i prepoznavanjem »karaktera« pojedinih muzičkih koncepata i fantaziranja te onda profiliranjem stvari koje nam funkcioniraju od onih koje ne.

KUŽIŠ?!: Nedavno ste izbacili novi singl *Čekam ih*. I spot i pjesma su vrh! Što još možemo očekivati od Porta Morta ove godine?

Ove godine možemo očekivati treći LP *Portopop*, ali najprije slijedi još nekoliko najavanih signlova sa spotovima. Slijedi i nova tura live sessiona, slijedi i paralelni album PM DJset remixa, a što se livea tiče, jednom mjesečno nas možete vidjeti na repertoaru Teatra &TD u predstavi *Nepoznata iz Seine* redateljice **Rajne Ratz**.

KUŽIŠ?!: Kako je bilo surađivati s Darkom Rundekom? Kada bi mogli snimiti album s bilo kojim muzičarem (domaći ili strani), tko bi to bio? Može i više izbora.

S **Darkom** je bilo jako lako i ugodno surađivati, a imamo želju snimiti cijeli jedan album s featovima najrazličitijeg tipa. Čak se i kuha nešto u našem studiju *Šećer*, ali o tom-potom...

KUŽIŠ?!: Koje bendove ili izvođače iz regije biste izdvojili? Što vam se na domaćoj sceni dopada, a što ne?

Na domaćoj sceni nam se ne dopada činjenica da scene nema, bar ne u smislu neke industrijske infrastrukture, nekog osnovnog supporta na državnoj razini jer eto, politički gledano, živimo gdje živimo, a kultura je (kao i cijela industrija zabave uostalom – jer kapitalizam svrstava kulturu pod industriju zabave) prepuštena sebi samoj te nema više nikakvog govora o zanatskom standardu ili umjetničkoj autentičnosti, naročito u masovnim medijima, naročito domaćim. Sve je marketing, rekalama, okupacija pažnje, vizitke za svadberske gažere. Ono što nam se na underground sceni sviđa je, nama, iznenađujuće velik otpor koji se pruža na našim prostorima baš u smislu tog diktiranog umjetničkog kanona. Svega tu ima i svakojakih muzika i izvođača, autora, muzičara, performerera, umjetnika, folklorasa, a ono što nam se najviše sviđa – ima mnogo entuzijazma među malobrojnima koji se time bave, jer je životni poziv životni poziv, bez obzira na kugu u svijetu. Motivira nas entuzijazam navedenih, bez kojeg prosječan konzument radio stanice ne bi znao da ista osim osim masmedijskog kataloga diktirajuće prstenove družine.

Ivan Benčík / Foto: Ivan Buvinić

Lea Vidaković kreira unikatne predmete ukrašene polimernom glinom

Kreativni rad kao melem za dušu

Kada se spoji velika ljubav prema detaljima, kontinuiran rad, želja za izradom nečega originalnog i mašta – tada nastaju unikatne šalice, tanjuri, činije i escajg ukrašeni polimernom glinom, akril i pastelnim bojama, koje već nekoliko mjeseci s uzbuđenjem kreira **Lea Vidaković** iz Veru-šića. Ona za *Kužiš* otkriva kako joj se poslije dugog traganja za načinom pomoću kog će moći izraziti svoju maštu i kreativnost, pred božićne i novogodišnje praznike, pojavila divna ideja.

»Prije otprilike četiri mjeseca razmišljala sam o tome što bih svojim najbližima mogla pokloniti, a da bude autentično za svakoga od njih... Shvatila sam da su gotovo svi u mom okruženju veliki ljubitelji kave, pa mi je šalina djelovala kao dobar izbor. Tada se pojavila jasna ideja: poklanjanje personaliziranih šalina!«, naglašava Lea i dodaje kako su se šalicama brzo priključili i drugi originalni predmeti.

Preciznost i mašta

U moru sjajnih zanata, kreativnih rukotvorina i hobija, unikatni predmeti s ukrasima od polimerne gline za mnoge je nešto novo, nešto što prvi put vide. Iz tog razloga i sam proces stvaranja istog je nepoznat. Lea Vidaković objašnjava proces nastanka predmeta koji počinje s vajanjem oblika i figura kojima ukrašava predmet što, kako kaže, podrazumijeva oblikovanje do najsitnijih detalja.

»Nakon oblikovanja figura, predmet zajedno s glinom ide na pečenje u pećnicu, poslije čega slijedi skidanje gline s predmeta i lijepljenje kako bi ona bila postojana na predmetu. Da bih ukasila jedan predmet, potrebno je do nekoliko sati kako bih dostigla željeni izgled. Samokritična sam što se toga tiče pa mi se događa da se izrada oduži više nego što sam očekivala«, opisuje naša sugovornica i dodaje kako je za stvaranje personaliziranog predmeta prije svega potrebno vrijeme, strpljenje, preciznost, ali i mnogo mašte.

Vježbom do rezultata

Iako je prošlo samo nekoliko mjeseci od Leinog prvog susreta s glinom i ručnim radom, ona, njena obitelj, prijatelji, ali i pratioci na društvenim mrežama, primjećuju veliki napredak i često upućuju pozitivne komentare što Lei predstavlja veliki vjetar u leđa.

»Težim ka tome da svaki put bude sve bolje! Vjerujem da je napredak u nečemu poput ovoga individualan, a za one koji sebe ne smatraju vještim u ručnim radovima vjerujem da ozbiljna vježba može dovesti do veoma dobrih rezultata«, naglašava Lea.

Najviše se kupuju predmeti radi darivanja

Unikatne Leine šalice ljudi pronalaze putem njenog privatnog profila i na Instagram profilu *magiiic*.

world gdje se, kako Lea navodi, često naručuju šalice za poklon, kao i dječji setovi za objedovanje.

»Mnogo roditelja mi se javlja sa željom da poruče set, jer vjeruju da će dijete brže i lakše početi sa samostalnim hranjenjem, što se do sada pokazalo kao točna tvrdnja. Kada su u pitanju šalice, njih u istoj mjeri traže i muškarci i žene, uglavnom svi žele iznenaditi svog partnera, prijatelja, roditelje, kolege«, kaže naša sugovornica.

Lea Vidaković ima zvanje diplomiranog psihologa i trenutno je na master studijama psihoterapije na Fakultetu za pravne i poslovne studije *Dr. Lazar Vrkić*. Usprkos planovima na tom polju, Lea ističe kako se, kada bi morala birati, ne bi mogla odreći psihologije, ali ni kreativnog rada.

»Iako na prvi pogled djeluju kao dva potpuno različita pravca, ja iz svoje perspektive na to gledam drugačije i vjerujem da kroz kreativni rad čovjek može pronaći melem za sebe i svoju dušu, a ja sam svoj pronašla u *magic worldu*«, s osmijehom na licu zaključuje Lea Vidaković.

Kristina Ivković Ivandekić

RAZIGRAVANJE uz cvjetne motive

Točno prije godinu dana tekst o modi je bio veoma usmjeren na karantensku modu, te smo mislili da će svima poznata pandemijska situacija do sada uveliko proći. Međutim, još traje! Prošle godine u ovo vrijeme smo razmišljali o tome u čemu se najbolje osjećamo, te smo se oblačili komotno, u trenerice, helanke, široke majice... za sve je to zaslužna karantena, smanjeno kretanje pa i sam višak kilograma kao rezultat.

Kao što sam spomenula, situacija se od prošle godine nije značajno promijenila i upravo iz tog razloga

želim napisati ovaj tekst, da vas usmjerim na suprotnu stranu od one koju sam propagirala prošle godine. Smatram da je sada vrijeme da se izađe iz komotne zone (što se tiče mode), pandemijske mjere se i dalje poštivaju. I smatram da bismo se mogli malo poigravati s odjećom sada kada nam je i proljeće već tu. Odložit ćemo po strani udobne komade i obuću, te ćemo ove godine nositi prelijepe haljine, momci bermude, sandale na štiklu i mnogo nakita!

Smatram da se mnogo ljepše i osjećamo kada se malo potrudimo oko svoga izgleda,

21

da, kada napravimo frizuru i kada se malo jače našminkamo.

I ja sam do sada spadala u većinu populacije koju nije toliko bilo briga što će obući i kako će se našminkati, jer nigdje se ne ide, događanja su svedena na minimum te nema razloga za dodatno uljepšavanje... Sada smatram da ima razloga za uljepšavanje, jer i na taj način možemo pobijediti ovu pandemiju, makar na neko vrijeme (naravno da odjećom nećemo spriječiti bolest) nego će nam »u glavi« biti bolje.

Preporučam vam šarenilo boja. Cvjetni motivi ovog proljeća neka preplave naš grad, zamijenite medicinske zaštitne maske platnenim – upravo cvjetnih dezena. Uživajte na svježem zraku. Idite u duge šetnje ili trčanje u parku. Moramo se oduprijeti karantenskom načinu života i vratiti normalu na koju smo navikli. Dolazi lijepo vrijeme te će to i zaista biti moguće.

Igrajte se s modom, jer je upravo sada pravo vrijeme za nju!

Milijana Nimčević

Učenje o povijesti

Iako je u svijetu koncept mini-serije već dugo u uporabi (sjetimo se samo uspjeha serije *Chernobyl*), u domaćoj i regionalnoj kinematografiji on nije toliko često rabljen. Skoro kao pravilo, potvrđuje se i to da se konceptu mini-serije autori okreću kada govore o temama koje su vezane za povijest ili povijesne događaje (*Kalup* govori o sustavnoj krađi beba) i fenomene, ili kada su u pitanju namjenski programi koji bi mogli povećati razinu svijesti o određenoj temi (mini-serija *Grudi* koja otvara temu raka). Zato je serija *Porodica*, o posljednjim danima **Slobodana Miloševića**, a pod kreatorskom palicom **Bojana Vuletića**, fenomen ne samo na idejnom planu već i na kreativnom.

22

Kroz desetljeće vladanja u pet epizoda

Kroz pet epizoda serije *Porodica* Vuletić rezimira ne samo posljednje dane predsjednika SR Jugoslavije Slobodana Miloševića već i cijelo desetljeće ranije. Iako je radnja dramaturški postavljena tako da prati dane pred Miloševićevo hapšenje kroz tri obitelji (obitelj Milošević, obitelj novinara i obitelj DOS-a), serija je protkana arhivskim snimkama različitih obraćanja i događanja koja jasno upućuju na desetljeće u kom je Milošević vladao. Ona tako proširuje koncept, ne samo na obitelj Milošević već i na čitavo društvo kao jednu veliku (disfunkcionalnu) zajednicu.

Sjajna glumačka igra Isakovića i Karanovićeve

Kada govorimo o *Porodici*, prvi i najkvalitetniji aspekt ove serije je svakako glumačka igra **Borisa Isakovića** i **Mirjane Karanović** u ulogama supružnika Milošević. Iako nekakav red nalaže da se prvo govori o scenariju i samoj priči, ova recenzija će svoju strukturu pozajmiti upravo iz serije o kojoj pišem. Kako je priča historijski jasna i poznata, tako su i scenarijski lik Slobodana i lik **Mire Milošević** ponešto napisani, ali svakako kompletno stvoreni tek u radu Isaković/Karanović. Dok oni

postoje kao karakteri i dok su njihove motivacije jasne iz same serije i konteksta koji je u (samoj) seriji, problem s većim brojem ostalih junaka je u tome što ne postoje kao likovi već kao funkcije. Kada je glumačka igra manje složena od one koju daju Isaković/Karanović, onda ova činjenica postaje slaba točka serije: **Uliks Fehmiu** u ulozi **Zorana Đinđića** (replike prepisane iz dobro poznatih govora u kombinaciji s glumačkom igrom zasnovanom na imitaciji djeluju veoma neuvjerljivo i loše). Svjetliji primjer je lik **Čedomira Jovanovića** u ulozi izvrsnog **Milana Marića** koji uspijeva, iako u vrlo tankim okvirima, napraviti lik koji je potpuno jasan u okvirima svoje funkcije. Ponegdje, autori se služe gegom kako bi jasno okarakterizirali lik-ličnost, kao na primer u slučaju **Vojislava Koštunice** (**Svetozar Cvetković**) koji izgovara »nisam obavešten«. Uz takve anegdote, autor uspijeva okarakterizirati likove kao funkcije, dovoljno da bi priča bila jasna.

Jedan od najozbiljnijih produkcijskih pothvata u skorijoj povijesti

I pored svih nedostataka (kako scenarijskih, tako i glumačkih), redateljski aspekt ove mini-serije je ono što je doista izvrsno i što ovu seriju ipak izdvaja kao jednu od najozbiljnijih produkcijskih pothvata u skorijoj povijesti. Ovdje je bitno napomenuti da se »ozbiljnost« produkcijskog pothvata ne mjeri u novcu koji je utrošen već u složenosti obrade i interpretacije jedne ideje – prikazivanja Slobodana Miloševića kao čovjeka od krvi i mesa zajedno s monstruoznom historijom, koju je njegova politika i politika njemu bliskih stvorila u ovoj regiji. Žrtve, ratovi, ubojstva, siromaštvo, moralna i duhovna bijeda samo su neke od činjenica koje nosimo iz tog vremena, a ipak, redatelj i kreator Bojan Vuletić uspijeva to jasno pokazati bez ikakvog eksplicitnog podcrtavanja, objašnjavanja ili čak propagandnih elemenata koji se ponekad u odsustvu mašte i kreativnosti pojavljuju na domaćim programima. Redatelj, umjesto toga ovdje inzistira čak i na lirčnosti koja »provijava« u dugim kadrovima kamere u pokretu kružne sobe u vili *Mir*. Sa specifičnim osvjetljenjem, izuzetnom scenografijom i kamerom, Vuletić uspijeva stvoriti vizualni identitet koji ovu seriju smješta u vizualno najkreativnije pothvate u skorijoj prošlosti, kada je u pitanju serijski program.

U ovom pothvatu najznačajniji je dijalog koji otvara jedan ovakav program i jasan putokaz da se o povijesti, koliko god neugodna bila, mora govoriti, misliti i iz nje učiti. Kvalitetan dramski program, poput ovoga, jedan je od korisnijih načina da se na taj put krene.

Dejan Prčić

PREPORUKA

Glupi – Ostani u školi

Subotički trap kolektiv Glupi objavio je svoj drugi ovogodišnji mixtape *Ostani u školi* otprilike tjedan dana nakon izlaska prvog *Byonshe A'Shantae*. Oba tapea sadrže po pet pjesama, te se stječe dojam kako su estetski i glazbeno ova dva izdanja zapravo dvije strane iste medalje. Ako ste ikada slušali ovu grupu, onda sigurno znate koliko su unikatni i udaljeni od svega onog što biste žanrovski strpali u trap; njihov zvuk, jezik, humor i poruka, jednostavno su drukčiji. Ako ih, pak, niste slušali, mislim kako je *Ostani u školi* odlično mjesto za početak! Uvodna numera *Adut* je kriptično-simbolična trap kompozicija sanjive energije, nakon njega slijede *Mateja*, *Još 1* i *Crveni top* na kojima je više prostora prepušteno **Brontu** i njegovim liričkim vještinama. Među ostalim saznajemo koji su njegovi strahovi, hobiji, navike i koje vrste umaka preferira. *Ostani u školi* je jedno od najoriginalnijih izdanja, bar u domeni domaćeg trapa i hip hopa ove godine! Izdajamo: *Adut*, *Crveni Top*, *Mateja*.

I. Benčik

Zemlja nomada

Zemlja nomada (originalno: *Nomadland*) je američka drama o pokušaju da se pronađu alternativni načini preživljavanja i življenja nakon gubitka ekonomske egzistencije. U propalom gradiću u Nevadi zatvorena je tvornica građevinskog materijala, stara 88 godina, jedina koja je gradić održavala na rubu sirotinjske zabiti. Tisuće je radnika ostalo bez primanja, a gradić je izgubio poštansku oznaku, što će reći da je svrstan u red gradova duhova. Šezdesetogodišnja Fern (**Frances McDormand**), koja je do tada radila u tvornici, kreće u nepoznato. Kombi je njezin dom, a ona se svrstava u moderne nomade koji lutaju opustjelim dijelovima zemlje, snalazeći se kako može, obavljajući uzgredne poslove kako se ne bi potonulo do dna. Ova sloboda kao izbor ima svoju iznuđenu ljepotu, jer se ovi ljudi susreću, druže, razvijaju duh razumijevanja i solidarnosti. U filmu je, kako se navodi u najavi, prikazano »nešto što nam svima nedostaje«. Film je nominiran za šest *Oscara*.

Režiju potpisuje **Chloé Zhao**, a u filmu još igraju: **David Strathairn**, **Linda May**, **Swankie**...

K. U.

Tjeskoba večeri

Veoma mlada, ali afirmirana nizozemska pjesnikinja **Marieke Lucas Rijneveld** (1991.) debitirala je u prozi s romanom *Tjeskoba večeri*, koji govori o zamršenim porodičnim odnosima, misterijama i slikama koje su više nego realne i ostavljaju snažan dojam na čitatelje, koji ne mogu biti nepromijenjeni nakon čitanja ovog teksta. Mlada Jus živi sa svojom porodicom u ruralnom dijelu Nizozemske. Zbog osjećanja napuštenosti, koje nastaje kada njen brat odlazi na put, ona moli Boga za uslugu koju će kasnije veoma zažaliti. Iako je u osnovi priče jedna gotovo nerealna priča o obećanju koje se ostvaruje, *Tjeskoba večeri* je otvorena i potresna porodična drama, koja je katkad veoma nepodnošljiva i zahtijeva dosta vremena, razumijevanja i smirenosti. Nevinost i brutalnost, krivci i žrtve, djeca i odrasli – sve su to suprotnosti koje se međusobno prepliću i grade osnovnu ideju romana. U suštini, to je priča o porodiци koja se raspada pod okolnostima koje su ujedno nevjerovatne i nažalost svakodnevnice. Vjerojatno je u tim paradoksima i sadržana snaga kojom tekst privlači čitatelje i zbog koje nitko ne ostaje ravnodušan.

A. I. Darabašić

Natječaj

**KUŽIŠ?!
TE ZOVE**

**BUDI PISAC,
PJESNIK
BUDI**

*Nek riječi polete iz grudi,
u sebi maštu probudi!*

**Budi kreativan!
Piši, stvaraj!**

Pjesme ili priče pošaljite na e-mail: kuzis07@gmail.com
Prvi rok za slanje radova je kraj školske godine, a drugi do
20. rujna 2021. godine.

Autori najboljih radova bit će nagrađeni na *Danima hrvatske
knjige i riječi* – *danima Balinta Vujkova* u listopadu.

Čeka vas iznenađenje!

Radovi (pjesma, proza u obliku kratke priče) mogu biti pisani hrvatskim
standardnim jezikom, te mjesnim govorom (bunjevačka i šokačka
ikavica). Na natječaju mogu sudjelovati učenici osnovne i srednje škole.

Uz svoj rad pošalji sljedeće podatke: ime i prezime, razred, naziv škole i
mjesto, ime i prezime učitelja, nastavnika ili profesora (mentora).